

IV. FORMACJA LITURGICZNA

Bp Stefan Cichy

Potrzeba wtajemniczenia w rozumienie symboliki liturgicznej. Wprowadzenie do sympozjum o symbolach w liturgii

Przed rokiem odbyło się tu na Jasnej Górze sympozjum poświęcone tematowi *Doświadczenie symboli w liturgii*. Wysłuchaliśmy wtedy wykładów n. t. *Liturgia świętem znaków i symboli – uzasadnienie teologiczne stosowania symboli w liturgii* oraz *Sacrum ołtarza i miejsca czytania słowa Bożego*. Były referaty n.t. *Symbolika postaw w liturgii* i *Symbolika szat liturgicznych* oraz *Znaki i symbole w liturgii sakramentów świętych*. Referaty te zostały opublikowane w nr. 60 biuletynu „Anamnesis”. Widzieliśmy wtedy, że trzeba jeszcze omówić szereg zagadnień, dlatego temat symboliki liturgicznej interesuje nas także w tym roku na kolejnym sympozjum dla osób konsekrowanych. Jest to niejako dalszy ciąg ubiegłorocznego sympozjum. Jego temat to *Mistagogia wybranych symboli w liturgii*.

Na temat symboliki liturgicznej istnieje wiele dawnych i nowych opracowań. W podręcznikach, w encyklopediach, w osobnych książkach oraz w artykułach czasopism zagadnienie to jest poruszane. Przed rokiem wspomniałem o książce Romano Guardiniego, *Znaki święte* (1927), kilkakrotnie wydawanej także w języku polskim. Pod takim tytułem ukazała się w 1986 r. książeczka bpa Egona Capellariiego. Dziś dodam, że Autor uzupełnił później to wydanie i w wydawnictwie M ukazała się przed kilku laty jego książka *Znaki święte w liturgii i codzienności*. W przedmowie do tej książki pisał: „Przedstawiane teksty powstały z troski jednego z biskupów, narosłej wobec zaniku i zapomnienia wielu symboli, które mogłyby wspierać i inspirować wiarę i życie. (...) Gdy w roku 1927 Romano Guardini, wielki teolog i mistrz duchowy, opublikował swoją książkę „O świętych znakach”, już od dziesięciu lat rozmyślał i pisał na ten temat: o znaku krzyża, o gestach, świętej przestrzeni i świętych czasach, o chlebie i winie, świetle i żarze, i o błogosławieństwie. Jego teksty przyczyniły się znacznie do odnowy liturgicznej i dziś jeszcze często się je czytuje”.

Zaznacza także, że ta książka „to zupełnie nowa pozycja, ponieważ wcześniejsze teksty zostały znacznie zmienione, a ich liczba uległa niemal podwojeniu. Do każdego rozdziału dodano jeden lub kilka krótkich fragmentów z Pisma Świętego, pism Ojców Kościoła, lub z innych źródeł odnoszących się do omawianego symbolu”. Pi-sze również, że chce, by stanowiła „duchowy i duszpasterski impuls dla oczyszczenia liturgiki z szablonowości i ku umocnieniu w codzienności egzystencji chrześcijańskiej zgodnie z pragnieniem Soboru Watykańskiego II”. Podkreśla także, że „przedsięwzięcie to ma tylko wtedy szansę powodzenia, kiedy wiedza o symbolach będzie również prowadziła do symbolicznych działań. A do tego potrzeba czasu i cierpliwego wdrażania”.

Człowiek współczesny jest nieraz bezradny w świecie symboli. Symbole liturgiczne wymagają objaśnienia i wtajemniczenia. Nieraz pojawia się niewłaściwe ich wyjaśnienie. Stąd potrzebne jest głębsze wprowadzenie w świat symboli i cierpliwe

wdrażania w ich znaczenie.

W czasie telewizyjnej transmisji Mszy św. inaugurującej pontyfikat Jana Pawła II w dniu 22 października 1978 r. podczas okadzania przez Papieża krzyża świecki komentator TVP objaśniał, że okadzanie oznacza odpędzanie złych duchów. Tymczasem *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego* zaznacza, że „Okadzenie, jak to wynika ze świadectw Pisma świętego (por. Ps 140,2; Ap 8, 3), wyraża cześć i modlitwę”. W kolejnych transmisjach telewizyjnych proszono, aby liturgista objaśniał znaczenie symboli w liturgii.

Katechumenom, kandydatom do przyjęcia sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego (chrzest, bierzmowanie, Eucharystia) Ojcowie Kościoła wyjaśniali w czasie przygotowania znaczenie poszczególnych znaków i gestów. Także dziś jest to przewidziane, natomiast po przyjęciu tych sakramentów ma być okres mistagogii, czyli głębszego wprowadzenia w życie wspólnoty chrześcijańskiej.

Każdemu chrześcijaninowi potrzebne jest stałe uświadamianie znaczenia symboli, z którymi się spotyka na co dzień lub od święta. W rozumieniu ich znaczenia pomaga lektura Pisma Świętego i tekstów Ojców Kościoła oraz opracowania teologów. Tegoroczne sympozjum na temat wtajemniczenia w wybrane symbole w liturgii ma temu służyć.

Na jednej ze stron internetowych znalazłem tezy sprawdzianu wiedzy dla ceremoniarzy. Były tam m. in. takie tematy dotyczące liturgii:

4. Milczenie w liturgii? (jaki jest sens).
5. Jakie znasz postawy liturgiczne i jak należy je rozumieć?
6. Zastosowanie gestów liturgicznych w liturgii?
7. Elementy naturalne w liturgii – wymień i scharakteryzuj.
8. Najważniejsze przedmioty liturgiczne.
9. Insygnia biskupie.

Podobny też jest układ referatów na naszym tegorocznym sympozjum. Pewne zagadnienia zostały już omówione w ubiegłym roku (np. postawy, niektóre przedmioty), natomiast prócz wyżej wymienionych w tym roku doszło jeszcze omówienie ksiąg liturgicznych i szacunku dla nich.

Po tym wprowadzeniu podaję program sympozjum:

Referat *Mistagogia milczenia w liturgii* wygłosi s. dr hab. Adelajda Sielepin CHR z Krakowa, a po niej będzie referat *Symbolika gestów w liturgii* jako dopełnienie ubiegłorocznego referatu o postawach w liturgii. Wygłosi go ks. dr Mateusz Matuszewski z Warszawy. O godz. 12.30 przewidziana jest przerwa, a po niej o godz. 15.00 referat *Elementy naturalne w służbie liturgii (woda, ogień, oliwa, kadzidło itd.)* – bp Stefan Cichy, zaś po nim referat *Znaczenie ksiąg liturgicznych i szacunek dla nich (mszał, Ewangeliarz, lekcjonarz i inne księgi)*, który wygłosi ks. dr Maciej Maciukiewicz z Ełku. Następnie po 15 minutowej przerwie będzie dyskusja nie tylko na temat wygłoszonych referatów, lecz także będzie można zadawać inne pytania dotyczące liturgii. O godz. 17.30 przewidziana jest Modlitwa wieczorna Kościoła – Nieszpory, a po nich zakończenie pierwszego dnia sympozjum.

Jutro, w dniu 8 października o godz. 8.00, podobnie jak w poprzednich latach,

bp Stefan Cichy z Legnicy będzie przewodniczył Mszy świętej przed Jasnogórką Ikoną i wygłosi homilię. Po Mszy św. wykład *Niektóre symbole w przestrzeni liturgicznej (wieczna lampka, pascha, zacheuszki, wieniec adwentowy)* wygłosi ks. prof. Bogusław Nadolski TChr z Poznania, zaś po nim referat *Symbolika szat i insygniów biskupa* wygłosi ks. dr Mariusz Majewski z Legnicy. Po tych referatach będzie również dyskusja, a po niej podsumowanie sympozjum. Modlitwą Anioł Pański zakończymy nasze tegoroczne refleksje o symbolach w liturgii.

Dodam jeszcze, że ostatnio w wydawnictwie Salvator w Krakowie ukazała się książka ks. prof. Bogusława Nadolskiego *Leksykon symboli liturgicznych. Per visibilia ad invisibilia*. Lektura tego leksykonu może być pożyteczna w zgłębianiu wiedzy o symbolach omawianych i o innych nie poruszonych w czasie tego sympozjum.